

Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitime ve Bu Süreçte Yaptıkları Çalışmalara İlişkin Düşünceleri

Ekrem CENGİZ* İkrametİN DAŞDEMİR**

Atıf için:

Cengiz, E. ve Daşdemir, İ. (2022). Okul yöneticilerinin uzaktan eğitime ve bu süreçte yaptıkları çalışmalara ilişkin düşünceleri. *Journal of Qualitative Research in Education*, 31, 204-222. doi: 10.14689/enad.31.1609

Öz: Bu araştırmanın amacı, Covid-19 salgını sürecinde Türkiye'de yürütülen uzaktan eğitim çalışmaları hakkında okul yöneticilerinin görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örnekleme amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırma farklı okul türlerinde (ortaokul ve lise) görevli 27 okul yöneticisiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri çalışmayı gerçekleştiren araştırmacılar tarafından hazırlanan altı açık uçlu soru içeren bir anket formuyla toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışmadan, okul yöneticilerinin salgın döneminde EBA ve Zoom gibi programlar ile uzaktan eğitim faaliyetlerinin düzenli bir şekilde devam etmesini sağladıkları, uzaktan eğitim sürecinde sistemsel problemlerin çözümünü gerçekleştirdikleri, öğrencilerin derslere katılımını sağladıkları, okullarında EBA canlı ders destek noktalarının kurulmasını gerçekleştirdikleri gibi sonuçlar ortaya çıkmıştır. Okul yöneticilerinin canlı derslerin yürütülmesine daha çok odaklanabilecekleri gibi önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 salgını, uzaktan eğitim, okul yöneticileri

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi:
13.09.2021
Düzeltilme Tarihi:
17.02.2022
Kabul Tarihi:
24.05.2022

Makale Türü

Araştırma

© 2022 ANI Yayıncılık. Tüm hakları saklıdır.

* Erzurum Mehmetçik Ortaokulu, Türkiye, ec385893@gmail.com

** Sorumlu Yazar: Atatürk Üniversitesi, Türkiye, ikramettindasdemir@gmail.com

Giriş

Çin'in Hubei eyaletinin Wuhan kentinde 2019 yılının Aralık ayında coronavirüs pandemisi ortaya çıkararak tüm dünyaya yayılmıştır. Ülkemizde bu coronavirüse ait ilk vaka 11 Mart 2020'de görülmüştür. Bu pandemiye karşı önlem olarak ülkemizde her alanda olduğu gibi eğitim alanında da çeşitli önlemler alınmıştır. Alınan önlemler ışığında Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] ile Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı [YÖK] örgün olarak verilen eğitimlere ara vererek, tüm eğitimlerin çevrimiçi platformlar üzerinden vermeye başlamışlardır (Telli Yamamoto ve Altun, 2020). MEB ve YÖK tarafından eğitime zorunlu olarak ara verilmesi kararının ardından uzaktan eğitimin yürütülmesi ile esnek akademik bir takvime geçilmesi hususunda mevzuat düzenlemeleri yapılmıştır (TÜBA, 2020). Bu düzenlemeler doğrultusunda MEB (2020a) tarafından haftalık ders programları yapılandırılarak, 23 Mart 2020 tarihinden itibaren eğitim öğretimin Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ile internet üzerinden, TRT [Türkiye Radyo Televizyon Kurumu] ile televizyondan yürütülmesine karar verilmiştir. Ülkemizde ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik hazırlanan bu eğitim, 23 Mart 2020 tarihi itibarıyla herbiri ayrı ayrı kanallarda olmak üzere altı kanaldan uzaktan eğitim şeklinde TRT destekli olarak (Eğitim Bilişim Ağı) EBA TV üzerinden yapılacağı duyurulmuştur. Yine öğrencilerin EBA'da yer alan eğitim içeriklerine kolay bir şekilde ulaşabilmeleri için alt yapı çalışmaları yapılmış ve her bir öğrenciye GSM operatörleri aracılığıyla her ay 8 GB ücretsiz internet sağlanmıştır (MEB, 2020b). Tüm sınıflarda eğitim televizyon üzerinden gerçekleşirken, MEB tarafından LGS ve YKS' ye girecek olan 8. ve 12. sınıflarda öğrenim gören öğrencilere yönelik olarak 13 Nisan 2020'de öğretmenlerle öğrencileri dijital bir ortamda buluşturacak olan canlı sınıf uygulaması başlatılmıştır. Bunun ardından canlı sınıf uygulamasının 27 Nisan 2020 tarihinden itibaren ilkokul 3 ve 4. sınıflar, ortaokul 5, 6, 7. sınıflar ile lise 9, 10 ve 11. sınıflarında da yapılacağı duyurulmuştur (MEB, 2020c). Yapılan bu uygulamalar sayesinde öğrenciler, bir taraftan EBA TV üzerinden derslerini dinleme, EBA üzerinden istemiş oldukları konularla ilgili içerikleri dinleme, çözme, takip etmenin yanısıra öğretmenleri tarafından gönderilen tüm içerikleride görme imkânına sahip olmuşlardır. Yine öğrenciler EBA canlı sınıf uygulaması aracılığıyla öğretmenleri ile dijital bir ortamda ders işleme imkânına sahip olmuşlardır (Daşdemir ve Cengiz, 2022).

Son zamanlarda, özellikle mevcut yeni teknolojiler nedeniyle, uzaktan eğitimde büyük bir artış olmasına rağmen, uzaktan eğitimin kökeni 100 yıl öncesine kadar uzanabilmektedir (Mehrotra, Hollister ve McGahey, 2001). Uzaktan eğitim, öğretimin tamamının veya çoğunun, öğrenciden mekân ve/veya zaman olarak uzak bir kişi tarafından yürütüldüğü, öğretmenler ve öğrenciler arasındaki iletişimin, elektronik veya basılı olarak yapay bir ortam aracılığıyla gerçekleştirildiği eğitim şeklidir (UNESCO, 2002). Diğer bir ifadeyle uzaktan eğitim, öğretmen ile öğrencilerin farklı ortamlarda iletişim teknolojileri ile posta hizmetleri aracılığıyla öğretme ve öğrenme eylemlerinin gerçekleştirildiği bir eğitim sistemidir (İşman, 2005). Yaşam boyu öğrenmeyi kolaylaştırması uzaktan eğitimin önemli bir avantajı olup, diğer avantajları ise şöyle sıralanabilir; farklı eğitim imkânları sağlaması, ilk kaynaktan bilgi edinmeyi sağlaması, öğrenciler için zengin öğrenme ortamları sağlaması, fırsat eşitsizliğini en aza indirmesi

ve eğitimin maliyetini düşürmesidir (Kaya, 2002). Uzaktan eğitimin avantajlarının yanında bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Öğrencilerin algılanan geribildirim veya öğretmenle temas eksikliği (Galusha, 1997), eğitim sistemindeki eşitsizlikleri daha da derinleştirilmesi ve çocukların okul ikliminden uzaklaşmaları sebebiyle akran eğitiminden mahrum kalmaları (Emin, 2020) ve uygulamaya dönük derslerden yeterince yararlanamama (Kaya, 2002) uzaktan eğitimin dezavantajları veya sınırlılıkları olarak sayılabilir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan canlı sınıfların oluşturulmasında, hem öğretmenlerin hemde öğrencilerin canlı sınıf dersleri ile ders saatleri konusunda EBA üzerinden bilgilendirmelerin yapılmasında okul müdürlerinin yetkili olacağı ifade edilmiştir (MEB, 2020a). Bu uygulama ile okul yöneticilerinden uzaktan eğitimin planlanması noktasında çok önemli bir görev yapmaları beklenmektedir. Değişimin hızlı bir şekilde gerçekleştiği çağımızda, eğitim ve öğretim alanında da önemli değişiklikler yaşamakta olup, okul müdürleri bu süreçte salt bir yönetici olmanın ötesinde, bir öğretim lideri olma durumuna gelmişlerdir (Gündüz ve Balyer, 2013). Özellikle salgın döneminde yapılan uzaktan eğitim sürecinde okul yöneticilerinden, bir taraftan öğretmenlerle etkili bir iletişim kurarak uzaktan eğitimin verimli yapılmasını sağlamaları beklenirken diğer taraftan okulun uzaktan eğitim kapasitesini artırmak için liderlik yapmaları beklenmektedir. Covid-19 salgını, liderlik ile liderlik uygulamaları kavramlarını büyük bir ölçüde değiştirmiştir (Harris, 2020). Özellikle okul yöneticilerinden, Covid-19 salgını döneminde uzaktan eğitim faaliyetlerini iyi bir şekilde planlamaları ve eğitim-öğretimin aksamadan yürütülmesini sağlamaları beklenmektedir. Uzaktan eğitimin yürütüldüğü salgın zamanında hem okul yöneticilerinin hem de öğretmenlerin belirli bir düzeyde teknoloji okuryazarı olmaları gerekmektedir. Covid-19 salgın döneminde eğitimin her kademesinde görevli olan okul yöneticilerinin, teknoloji kültürünün okullarında yaygınlaştırılması için çeşitli sıkıntılar yaşadıkları ifade edilmektedir (Turan, 2020). Covid-19 salgının başından itibaren ülkemizde ve dünyada yürütülen uzaktan eğitimin planlanmasında, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde okul yöneticilerinin çok önemli bir rol üstlendikleri bir gerçektir. Bu noktada üstlendikleri bu rolleri ne düzeyde gerçekleştirdikleri de araştırılması gereken bir konudur. Okul yöneticilerinin yüz yüze eğitime ara verilen Covid-19 pandemisi döneminde nasıl bir liderlik yaptıkları soru işareti oluşturmuştur (Harris, 2020). İlgili literatür incelendiğinde üniversite öğrencileri ile (Altuntaş Yılmaz, 2020; Dutta ve Smita, 2020; Kürtüncü ve Kurt, 2020; Shim ve Lee, 2020) yapılan araştırmaların yanı sıra öğretmenlerle öğrencilerin görüşlerinin incelendiği çalışmalara (Hebebcı, Bertiz ve Alan, 2020; Niemi ve Kousa, 2020, Taşkın ve Aksoy, 2021) rastlanmaktadır. Diğer taraftan öğretmenler, aile ve öğrencilerin görüşlerinin birlikte incelendiği çalışmalara (Bubb ve Jones, 2020), öğretmen adaylarıyla (Görgülü-Arı ve Hayır-Kanat, 2020; Karakuş, Ucuşatar, Karacaoğlu, Esendemir ve Bayraktar, 2020) öğretmenler ile ilgili yapılan çalışmalara da (Dayal ve Tiko, 2020; Sokal, Trudel ve Babb, 2020; Bakırcı, Doğdu ve Artun, 2021) rastlanmaktadır. Özdoğan ve Berkant (2020) tarafından yapılan bir çalışmada, Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili olarak, daha çok üniversite öğrencileriyle öğretim üyelerinin görüşlerinin incelendiği veya daha çok belirli bir grup üzerinde çalışma yapılmasından dolayı diğer paydaşların görüşlerine fazla yer verilmediği

belirtilmiştir. Oysaki Covid-19 salgını, dünya genelinde okul müdürlerinin çalışmalarını temelden değiştirmiştir (Pollock,2020). Bu noktada Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimin planlayıcısı okul yöneticilerinin tutum ve davranışlarının incelenmesi gerekir (Turan, 2020). Bu süreçte okul müdürleri ya da idarecileri yürütülecek uzaktan eğitimin planlaması, uygulanması, takibi ve aksaklıkların giderilmesi noktasında çok önemli görevler yapmaktadırlar. Bu bakımdan okul yöneticilerinin bu süreçte yaptıkları çalışmalar ve süreç hakkındaki düşünceleri önem arz etmektedir. Okul müdürleri öğretim liderleri olup, etkili pedagojik uygulamaları, öğrencilerin öğrenmelerini sağlayacak eğitim öğretim ortamlarını sağlamak ve bireylerin başarılı olmasını desteklemekten sorumludur. Covid-19 pandemisi sürecinde bu sorumluluklarını farklı web uygulamalarını, platformları ve teknolojiyi kullanarak gerçekleştirmeleri beklenmektedir (Pollock, 2020). Okul yöneticilerinin bu beklentileri ne ölçüde yerine getirdikleri araştırılması gereken önemli bir konudur. Ancak ilgili literatürde bu konuda yapılan sınırlı sayıda araştırma mevcuttur. Çağlar ve Kılıç (2020); Güngör ve Yılmaz (2021); Han, Demirbilek ve Demirtaş (2021); Kavrayıcı ve Kesim (2021); Tanhan, Mazlum ve Uçar (2021) tarafından yapılan çalışmalarda okul yöneticilerinin pandemi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin düşünceleri incelenmiştir. Dolayısıyla literatürde daha çok öğretmenlerle yapılan çalışmalara rastlanmaktadır. Okul yöneticileri ile ilgili bu alanda yapılmış çalışmaların sayısının yeterli olmadığı söylenebilir. Bu noktada bu çalışmada uzaktan eğitim sürecinde çok önemli görevler üstlenen okul yöneticilerinin bu süreç hakkındaki görüş ve önerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada Covid-19 salgını sürecinde Türkiye’de yürütülen uzaktan eğitim çalışmaları hakkında okul yöneticilerinin görüşleri belirlemek amaçlanmıştır. . Bu doğrultuda çalışmada durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışması yöntemiyle bir grup insan, bir konu, bir sorun veya bir program yakından incelenebildiği gibi bir eğitim programının nitelikleri konu, içerik ve karakter bakımından da özgün olarak incelenebilir (Marras ve Lapan, 2004). Durum çalışmaları fazla karışık bazı durumlarda karar verme mekanizmalarına bilgi vermek veya sebep-sonuç ilişkilerini ortaya çıkarmak için kullanılabilir (Yin, 2003). Ozan Leylum, Odabaşı ve Kabakçı Yurdakul (2017)’a göre durum çalışmasının kullanılabilmesi için incelenecek durumun güncel olması, durum üzerinde herhangi bir araştırmacı kontrolünün olmaması ve incelenen olgunun manipüle edilmemesi gerekmektedir. Bu çalışmada okul yöneticilerinin uzaktan eğitime ve bu süreçte yaptıkları çalışmalara ilişkin durumu güncel olup bu durum üzerine araştırmacının bir kontrolü olmadığı için durum çalışması tercih edilmiştir. Çalışmanın etik kurul raporu Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu'nun 05.05.2021 tarihli ve E-17114001656-2100125116 sayılı kararı doğrultusunda alınmıştır.

Katılımcılar

Salgın döneminde yapılan uzaktan eğitim ile ilgili olarak daha çok öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşlerine odaklanan birçok çalışma olmasına rağmen okul yöneticileri ile yapılan çalışmaların sayısı son derece azdır. Özellikle salgın döneminde okul yöneticilerinin yaptıkları çalışmalara odaklanmak için bu çalışma okul yöneticileri ile yapılmıştır. Bu çalışma amaçlı örnekleme türlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle farklı okul türlerinde (ortaokul ve lise) görevli 27 okul yöneticisiyle gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemin tercih edilmesinin nedeni, okulların eğitim öğretimi uzaktan sürdürmesinden dolayı araştırmacılara yakın olan katılımcılara kolay ulaşılabilir imkânı vermesidir. Kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi çalışmaya hız ve pratiklik kazandırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Çalışmaya katılan okul yöneticilerinin 20'si ortaokulda 7'si lisede görev yapmaktadır. Bu yöneticilerin 2'si kadın, 25'i erkektir. Okul yöneticilerinden mesleki kıdemi en az olan 10, en fazla olan ise 30'dur.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Bu çalışmanın verileri çalışmayı gerçekleştiren araştırmacılar tarafından hazırlanan altı açık uçlu soru içeren bir anket formuyla toplanmıştır. Bu sorular aşağıdaki gibidir;

1. Pandemi sürecinde okulunuzda yürüttüğünüz eğitim faaliyetleri hakkında bilgi verir misiniz?
2. Uzaktan eğitim sürecinde okulunuzdaki öğretmenlerinizin okul idaresinden beklentileri hakkında bilgi verir misiniz?
3. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin ve velilerin okul idaresinden beklentileri konusunda bilgi verir misiniz?
4. Uzaktan eğitim sürecinde öğretmen ve öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar hakkında bilgi verir misiniz?
5. Uzaktan eğitim sürecinde öğretmen ve öğrenci sorunlarının çözümü için ne tür çalışmalar yaptığınız hakkında bilgi verir misiniz?
6. Okul idarecisi olarak uzaktan eğitim sürecinin en iyi şekilde devam edebilmesi için neler önerirsiniz?

Bu araştırma soruları nitel araştırma konusunda uzman olan iki akademisyenin görüşleri doğrultusunda hazırlanarak çalışmadan önce iki okul yöneticisine sunulup, soruların anlaşılır olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. İki okul yöneticisi de soruların anlaşılır olduğunu belirttikten sonra, altı açık uçlu sorudan oluşan anket formu çalışma kapsamındaki tüm okul idarecilerine araştırmacılar tarafından dağıtılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda güvenirlilik ve geçerliliğin sağlanmasında inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik stratejileri kullanılmaktadır (Lincoln ve Guba, 1985). Bu çalışmada inandırıcılık (iç geçerlilik) için çalışma boyunca nitel araştırma konusunda uzman olan kişilerin görüşlerine başvurulmuş ve bu doğrultuda düzeltmeler yapılmıştır. Dış geçerlilik (aktarılabilirlik) için amaçlı örnekleme ve ayrıntılı betimlemeye başvurulmuştur. İç güvenirlilik (tutarlılık) için araştırma verilerinin nitel araştırma konusunda uzman olan farklı kişiler tarafından analiz edilmesi sağlanırken, dış güvenirlilik (teyit edilebilirlik) için ise verilerin toplanması ve analiz edilmesi süreci ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırma sonunda elde edilen veriler araştırmacılar tarafından içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. McMillan ve Schumacher (2001) içerik analizine tabi tutulan verilerin, kodlandığı, kodlardan temaların oluşturulduğunu ve verilerin son olarak görsel hale getirildiğini ifade etmektedir. Bu araştırmanın tüm verilerinin içerik analizi yapılmadan önce çalışmayı yapan araştırmacılar tarafından rastgele üç okul yöneticisinin açık uçlu anket formuna verdikleri cevaplar bağımsız bir şekilde analiz edilmiştir. Yapılan analizler karşılaştırıldığında oluşturulan altı koddan beşinin benzer olduğu tespit edilmiştir. Oluşturulan kodların nitel araştırma konusunda uzman olan bir öğretim üyesi tarafından uygun olduğu görüşü alınmıştır. Yapılan analizlerin güvenirlilik hesaplaması için Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen güvenirlilik formülü kullanılmıştır. Kodlayıcılar arası güvenirlilik Uzlaşma Yüzdesi = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100 formülü kullanılarak $(5/6) \cdot 100 = \% 83$ olarak bulunmuştur. Güvenirlilik hesaplamaları sonucunun %80 ve üzerinde çıkması durumunda, kodlamanın güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Büyüköztürk ve diğ., 2014, 192; Miles ve Huberman, 1994). Bu güvenirlilik hesaplanmasından sonra diğer katılımcıların açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar da tek tek analiz edilmiştir. Çalışmaya katılan okul yöneticileri okul türüne göre kodlanmıştır. Ortaokullarda görevli yöneticiler O1, O2, O3... O20 olarak, lisede görevli yöneticiler ise L1, L2... L7 olarak kodlanmıştır.

Bulgular

Bu çalışmada Türkiye’de 23 Mart 2020’de başlayan uzaktan eğitim ile ilgili okul yöneticilerinin görüşleri incelenerek elde edilen bulgular doğrultusunda oluşturulan tablolar aşağıda sunulmuştur.

Araştırmaya dahil edilen okul yöneticilerine ilk olarak “Pandemi sürecinde okulunuzda yürüttüğünüz eğitim faaliyetleri hakkında bilgi verir misiniz?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya ilişkin bulgular aşağıdaki Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitim Yoluyla Yürütülen Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Hakkındaki Düşünceleri

Tema	Kategoriler	Kodlar
Okul yöneticilerinin uzaktan eğitim ile ilgili faaliyetleri	Teknolojik faaliyetler	EBA ve Zoom programlarıyla canlı derslerin yapılmasını sağlama WhatsApp grupları oluşturarak okul yönetimi-öğretmen-öğrenci ve veli koordinasyonunun sağlanması
	Öğrencilere yönelik faaliyetler	Canlı ders sınıfları oluşturarak imkanı olmayan öğrencilerin katılımını sağlama EBA ödevlendirmelerinin yapılmasını sağlama Öğrencilere rehberlik yapılmasını sağlama EBA canlı derslere katılımın sağlanması Öğrenci ve velilere Covid-19 bilgilendirmelerinin yapılmasını sağlama

Tablo 1'deki verilere göre, okul yöneticilerinin uzaktan eğitimle ilgili yaptıkları faaliyetlerden biri olan teknolojik faaliyetler kategorisinde EBA ve Zoom programlarıyla canlı derslerin yapılmasını sağlama ve WhatsApp grupları oluşturarak okul yönetimi-öğretmen-öğrenci ve veli koordinasyonunu sağlama yer alırken, öğrenciye yönelik faaliyetler kategorisinde canlı ders sınıfları oluşturarak imkanı olmayan öğrencilerin katılımını sağlama), EBA'dan ödevlendirme yapılmasını sağlama, öğrencilere rehberlik yapılmasını sağlama, EBA canlı derslere katılımını sağlama ve öğrencilere ve velilere Covid-19 bilgilendirmesinin yapılması yer almaktadır. Bazı okul yöneticilerinin uzaktan eğitimle ilgili faaliyetler hakkındaki görüşleri;

O3: "Okulumuzda EBA canlı ders ve Zoom programı ile öğretmenler haftalık kendilerine tanınmış dersleri işliyor. Öğrenci ve velilere yönelik Covid-19 ile ilgili bilgilendirme çalışması yapıldı".

O4: "Öğretmenlerimiz EBA ve Zoom üzerinden ders anlatıp, WhatsApp'tan ödevlendirme yapmaktadır".

L3: "EBA ve Zoom programlarıyla canlı ders anlatılmakta, sınıf rehber öğretmenlerinin oluşturduğu WhatsApp gruplarıyla iletişim sağlanmaktadır".

L2: "EBA ve Zoom programları üzerinden canlı ders yapılmakta, imkânı olmayan öğrencilerin katılımını sağlamak için canlı ders sınıfları oluşturuldu..." şeklindedir.

Çalışma kapsamında okul yöneticilerine ikinci soru olarak "Uzaktan eğitim sürecinde okulunuzdaki öğretmenlerinizin okul idaresinden beklentileri hakkında bilgi verir misiniz?" sorusu sorulmuştur. Bu soruya ilişkin bulgular aşağıdaki Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2'deki verilere göre, uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin okul yöneticilerinden teknoloji ile ilgili beklentileri arasında, uzaktan eğitimin sistemsel internet problemlerinin çözümü, EBA destek noktalarının sayısının artırılması, EBA ve Zoom

gibi programların anlatılması olduğu, öğrencilere yönelik beklentiler arasında öğrencilerin derse katılımının sağlanması, EBA canlı ders saatlerinin sayısının artırılması, öğrencilere bilgisayar, laptop gibi araçların temin edilmesi, EBA destek noktalarının artırılması, velilere bilgilendirmelerin zamanında yapılması olduğu, diğer taraftan derslerin işlenişine yönelik beklentiler arasında ise, düzenli bir ders programının yapılması derslerin eşit bir şekilde dağıtımının sağlanması canlı ders programında esneklik olması, ders saatlerinin sürekli değişmemesi canlı ders saatlerinin geç saatlere konulmaması olduğu görülmektedir.

Tablo 2.

Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretmenlerin Okul Yöneticilerinden Beklentileri ile İlgili Görüşleri

Tema	Kategoriler	Kodlar
Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin okul yöneticilerinden beklentileri	Teknoloji ile ilgili beklentiler	Uzaktan eğitimin sistemsel internet problemlerin çözümü
		EBA destek noktalarının artırılması
		EBA ve Zoom gibi programlarının anlatılması
	Öğrencilere yönelik beklentiler	Öğrencilerin derse katılımının sağlanması
		EBA canlı ders saatlerinin sayısının artırılması
		Öğrencilerin bilgisayar, laptop gibi araçların temin edilmesi
		EBA destek noktalarının artırılması
		Velilere bilgilendirmenin zamanında yapılması
	Derslerin işlenişine yönelik beklentiler	Düzenli bir ders programının yapılması
		Derslerin eşit bir şekilde dağıtımının sağlanması
Canlı ders programında esneklik olması		
Ders saatlerinin sürekli değişmemesi		
		Canlı ders saatlerinin geç saatlere konulmaması

Bazı okul yöneticileri öğretmenlerinin uzaktan eğitimle ilgili beklentilerini aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

L1: "... Genel itibarıyla öğretmenler ders saatlerinin geç saate kalmasından şikâyet ediyorlar. EBA platformu üzerinde aksaklıkların olduğu bunun giderilmesi gerektiği yönünde talepler ile karşılaşıyorum..."

L5: "... Ders yükünün eşit bölünmesi, sınıflarda uzaktan eğitim ortamının hazırlanması, öğrencilerin derse katılımı için velilerle görüşme yapılması..."

L6: "... Öğrenci ve veliye daha iyi ulaşmak için iletişim kanalları hakkında bilgi sahibi olmak, eğitim ve öğretim programının uygulanması için iş birliğinde olma talebi, eğitim ve öğretim imkanı olmayan öğrencilere gerekli imkanların sağlanması..."

O1: "... Öğretmenler genel olarak sistemden kaynaklanan canlı derse katılamama, dersleri başlatamama, öğrencilerin katılamaması gibi sorunların çözümünü istiyor..."

O10: "... Canlı ders programında esneklik tanınması..."

O12: "... Uzaktan eğitime sosyal ve ekonomik nedenlerle katılmayan öğrencilerin katılımının sağlanması bir an önce normal eğitime başlanması..."

Çalışma kapsamındaki okul yöneticilerine araştırmanın üçüncü sorusu olan “Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin ve velilerin okul idaresinden beklentileri konusunda bilgi verir misiniz?” şeklindeki soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3.

Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğrencilerin ve Velilerin Okul Yöneticilerinden Beklentileri ile İlgili Görüşleri

Tema	Kategoriler	Kodlar
Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin ve velilerin okul yöneticilerinden beklentileri	Teknoloji ile ilgili beklentiler	İmkânı olmayan öğrencilerin internet ve tablet gibi ihtiyaçlarının giderilmesi
		EBA destek noktalarının oluşturulması
		Canlı derslerde sistemsel internet problemlerin çözümü
		Eba ve Zoom gibi programların anlatılması
	Öğrenme ile ilgili beklentiler	Eba, Microsoft Teams programları için şifre verilmesi
		Canlı ders saatlerinin ayarlanması
		Normal eğitim sürecinin başlaması
		Uzaktan eğitim ders saatlerinin artırılması
	Motivasyonla ilgili beklentiler	Ders kitaplarının dağıtılması
		Öğrencilere psikolojik desteğin verilmesi
		Uzaktan erişimle toplantıların yapılması

Tablo 3’teki verilere göre uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin ve velilerin okul yöneticilerinden beklentileri arasında yer alan teknoloji ile ilgili beklentilerinden biri imkânı olmayan öğrencilerin internet ve tablet gibi ihtiyaçlarının giderilmesi, diğeri Eba destek noktalarının oluşturulması, canlı derslerde sistemsel internet problemlerin çözümü, EBA ve zoom gibi programların anlatılması EBA, Microsoft Teams gibi programlar için şifrenin verilmesi olduğu, öğrenme ile ilgili beklentilerin ise canlı ders saatlerinin ayarlanması, normal eğitim sürecinin başlaması, uzaktan eğitim ders saatlerinin artırılması, ders kitaplarının dağıtılması olduğu, öğrencilerin motive olmaları ile ilgili beklentilerin arasında öğrencilere psikolojik desteğin verilmesi, uzaktan erişimle toplantıların yapılması (görölmektedir. Bazı okul yöneticileri, öğrencilerin ve velilerin uzaktan eğitimle ilgili beklentilerinin:

L7: “... Maddi durumu olmayan öğrencilerin bilgisayar ve tablet talepleri en yoğun taleplerdi...”

L1: “... Kırsalda yaşayan öğrenci ve velilerimizin internet erişimi noktasında tablet ve bilgisayarlarının olmadığı kurumdaki yardımcı olunmasını talep ediyorlar...”

L2: “... İmkân olmayan öğrenci ve velilerimiz okul idaremizden internet ve tablet gibi canlı derse katılabilecekleri araç ve gereçleri talep etmektedirler...”

O10: “... Canlı ders bilgilendirmeleri Eba destek noktalarının oluşturulması ve internet ile bilgisayarlı olmayan öğrencilerin okula kabul edilerek derslerin işlenmesi...”

O2: "... Velilerimizin beklentileri okullarda bir an önce yüz yüze eğitime geçilmesi, uzaktan eğitim ders saatlerinin artırılması ve öğretmenlerin sürekli öğrenci ve kendileriyle irtibat halinde olmalarını istemeleri..." şeklinde olduğunu ifade etmişlerdir.

Çalışma kapsamındaki okul yöneticilerine araştırmanın dördüncü sorusu olan "Uzaktan eğitim sürecinde öğretmen ve öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar hakkında bilgi verir misiniz?" şeklindeki soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretmen ve Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar ile İlgili Görüşleri

Tema	Kategoriler	Kodlar
Uzaktan eğitimde öğretmen ve öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar	Öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar	Eba canlı derslerin kesintiye uğraması
		Öğrenci katılımının azlığı nedeniyle motivasyonlarının düşmesi
		Ek ders ücretlerinin düşmesi
		Velilerin dersi takip etmeleri
		Eba canlı ders yetersizliği
	Öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar	Kalabalık sınıflarda gürültünün olması
		Tablet, internet gibi imkânsızlıklar nedeniyle canlı derse katılımın olmaması
		Kardeşlerin derslerinin çakışması
		Uzaktan eğitim ders saatlerinin artırılması
		Ders kitaplarının dağıtılması

Tablo 4'teki verilere göre uzaktan eğitim sürecinde öğretmenler en fazla EBA canlı derslerin kesintiye uğraması problemiyle karşı karşıya kalırken, öğrenciler ise tablet, internet gibi imkânsızlıklar nedeniyle canlı derse katılamamayı problem olarak ifade etmişlerdir. Bazı okul yöneticileri öğretmen ve öğrencilerin karşılaştıkları sorunları;

O11: "... Kardeşlerin derslerinin çakışmasıyla canlı derse katılamama, canlı ders altyapısının yetersiz kalmasıyla derslere bağlanamama, öğretmenlerin canlı derslere katılımın az olmasından dolayı motivasyonlarının düşmesi..."

O14: "... Eba'nın yoğun olduğu dönemlerde derse girememe, bazı öğrencilerin internetinin yeterli olmaması, bazı ailelerde aynı anda iki veya üç kardeşin derse girmesi gerektiğinden telefon, tablet veya bilgisayarın yetersiz olması, öğretmenler ders anlatırken velilerinde arka planda dersi takip etmeleri veya ev ortamının canlı derse yansıtılması..."

L2: "... Eba üzerinde yapılan derslerde sistemden kaynaklı problemler yaşadıklarını beyan ettiler. Öğretmenler imkânsızlıklardan dolayı öğrencilerin derse katılamadıklarını ilettiler..."

L7: "... İnternet altyapısı ile ilgili sorunlar ders materyallerinin online platforma aktarılması bilgisayar ve tablet fiyatlarının alım gücünü çok aşması..."

L4: "... İnternet yetersizliği, köyler ve kırsal kesimlerde bulunmaması, iletişim araçlarının yetersizliği ve fiyat artışı, uzaktan eğitim programlarında kesintinin olması..." şeklinde ifade etmişlerdir.

Çalışma kapsamında okul yöneticilerine beşinci soru olarak "Uzaktan eğitim sürecinde öğretmen ve öğrenci sorunlarının çözümü için ne tür çalışmalar yaptığınız hakkında bilgi verir misiniz?" şeklinde soru sorulmuştur. Bu sorudan elde edilen bulgular aşağıdaki Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5.

Okul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretmenler ve Öğrencilerin Sorunlarının Çözümüne İlişkin Düşünceleri

Tema	Kategoriler	Kodlar
Okul yöneticilerinin uzaktan eğitimle ilgili öğretmenlerin ve öğrencilerin sorunlarının çözümleri	Öğretmenlerin sorunlarına yönelik çözümler	Eba canlı ders yetersizliği nedeniyle zoom gibi alternatif programların kullanılmasının sağlanması
		Bilgisayar formatör öğretmenlerin canlı ders kesintisinin giderilmesini sağlaması
		Öğretmenlere uzaktan eğitim programlarının kullanımı konusunda bilgi verilmesi
		Eğitim planlamalarının okul web sayfasından duyurulması
	Öğrencilerin sorunlarının çözümüne yönelik faaliyetler	Eba destek noktalarının oluşturulması
		Canlı derse katılım imkânı olmayan öğrencilerin okulda akıllı tahta ile derse katılımının sağlanması
		Canlı derse katılım imkânı olmayan öğrencilere öğretmenler ve sponsorlar aracılığıyla ihtiyaçlarının giderilmesi
		Duyuruların SMS yoluyla bildirilmesi
		Kitap dağıtımının yapılması
		Okulu hijyen ortamına hazır hale getirme

Tablo 5'te verilenlere göre uzaktan eğitim sürecinde okul yöneticilerinin, öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlara EBA canlı ders yetersizliği nedeniyle zoom gibi alternatif programların kullanılmasının sağlanması, bilgisayar formatör öğretmenlerinin canlı ders kesintisinin giderilmesini sağlaması, öğretmenlere uzaktan eğitim programlarının kullanımı konusunda bilgi verilmesi gibi çözümlerin üretildiği, öğrencilerin karşılaştıkları sorunlara ise, EBA canlı ders destek noktalarının oluşturulması gibi çözüm önerilerinin sunulduğu görülmektedir. Bazı okul yöneticileri öğretmen ve öğrencilerin karşılaştıkları sorunların çözümünü:

O10: "... Öğretmen ve öğrenciler ile sürekli iletişim halinde bulunarak görev ve yetkileri dahilinde uzaktan eğitime erişim konusunda katkı sağlamaya çalıştık bunu da ilgili alanlarda okulumuzda Eba erişim noktası oluşturup öğrencilerimizin hizmetine sunduk..."

O13: "... Eba'ya bağlanma programlarının uygulamasında yaşanabilecek sorunları çözdük..."

L5: "... Okullarda Eba destek noktaları kurduk, kitaplar dağıtıldı interneti olmayan öğrencilere ulaşım Eba-destek noktalarına yönlendirildi okulumuzda bulunan altyapıdan öğrenci ve öğretmenlerin faydalanması sağlandı..."

L3: "... Whattsapp' dan sürekli bilgilendirme yapılmıştır okulumuzda canlı destek noktaları oluşturulmuş ve okul sisteminden mesaj hattı kuruldu..." şeklinde ifade etmişlerdir.

Çalışma kapsamında okul yöneticilerine son soru olarak "Okul idarecisi olarak uzaktan eğitim sürecinin en iyi şekilde devam edebilmesi için neler önerirsiniz?" sorusu sorulmuştur. Bu sorudan elde edilen bulgular aşağıdaki Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6.

Okul İdarecilerinin Uzaktan Eğitim Süreci ile İlgili Önerileri

Tema	Kategoriler	Kodlar	
Okul yöneticilerinin uzaktan eğitimle ilgili önerileri	Öğretmenlere yönelik öneriler	Öğretmenler canlı ders verme konusunda yetiştirilmeli	
		Öğretmen veli-öğrenci işbirliğinin sağlanması	
	Teknoloji ile ilgili öneriler	EBA platformunun alt yapısının güçlendirilmesi	
		Uzaktan eğitim için her eve ücretsiz internet verilmesi	
		E-okul ile Eba'nın birbirine entegre edilmesi	
		Öğretmen ve öğrencilerden bilişim araçları için vergi alınmaması	
		Zoom ve benzeri programların kullanılması	
		Canlı derse katılım imkânı olmayan öğrencilerin ihtiyaçlarının giderilmesi	
		Eba canlı ders saatlerinin artırılması	
		Eba destek noktalarının artırılması	
		Öğrencilere yönelik öneriler	Tüm şubelere aynı anda ders tanımlamasının yapılması
			Öğrencilerin boş zamanda egzersize yönlendirilmesi
	En kısa sürede yüz yüze eğitime geçilmesi		
	Öğrencilerin derse katılımları için caydırıcı tedbirlerin alınması		
	Velilere yönelik öneriler	Ders tekrarı veya sınıf tekrarının uygulanması	
		Velilerin öğrencilerinin dersleri takip etmeleri sağlanması	
			Öğrenciler ders dinlerken velilerin olumsuz davranışlar sergilememesi

Okul yöneticilerinin uzaktan eğitimle ilgili önerileri farklı kategoriler halinde Tablo 6'da verilmiştir. Bu kategoriler incelendiğinde teknoloji ile ilgili olarak en fazla Eba platformunun alt yapısının güçlendirilmesi ve uzaktan eğitim için her eve ücretsiz internet verilmesi gibi önerilerin sunulduğu, öğretmenlere yönelik olarak ise öğretmenlerin canlı ders verme konusunda yetiştirilmesi önerisi sunulmuştur. Diğer taraftan, öğrencilere yönelik olarak canlı derse katılım imkânı olmayan öğrencilerin ihtiyaçlarının giderilmesi, EBA canlı ders saatlerinin artırılması gibi öneriler sıralanırken, velilere yönelik önerilerde ise öğrencilerin ders takip etmelerini sağlamaları önerisinin sunulduğu görülmektedir. Bazı okul yöneticilerinin uzaktan eğitimle ilgili önerileri;

L1: "... Eba platformunun altyapısının güçlendirilmesi, internet erişimi olmayan ailelere bu imkanın sağlanması, bilgisayar ve tableti olmayan öğrencilerin bu ihtiyaçlarının giderilmesi..."

L2: "... Öğretmenlerimizin Eba'da sıkıntı yaşamaması için sistemin iyileştirilmesi, öğrencilerin derse katılımının sağlanması için yeterli miktarda internetin verilmesi, imkânı olmayan öğrencilere tablet verilmesi..."

O1: "... Eba üzerinde gerekli altyapı sağlanarak her sınıfa tanımlanan ders saatleri artırılmalı, ders programının sağlıklı yapılıp yürütülebilmesi için her sınıf düzeyinde tüm şubelere aynı anda ders tanımlanmasının yapılması..."

O2: "...Eba ders saatlerinin okula göre yapılması, çok şubeli sınıflarda sınıf başına düşen ders saatinin azlığının giderilmesi, tüm öğretmen ve öğrencilerin etkin katılımı için internet, tablet gibi donanım eksikliğinin giderilmesi..." şeklindedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Okul yöneticilerinin uzaktan eğitimle ilgili olarak çoğunlukla teknolojik faaliyetler yürüttükleri, EBA ve Zoom programlarıyla canlı derslerin yapılmasını sağladıkları ve WhatsApp gruplarıyla okul yönetimi-öğretmen-öğrenci ve veli koordinasyonu sağladıkları çalışmadan ortaya çıkan ilk sonuçtur. Okul yöneticilerinin yaptıkları bu çalışmalardan uzaktan eğitim sürecinde dahi yöneticilerin okulun normal işleyişinin devam etmesini sağlamaya çalıştıkları söylenebilir. Bu araştırmadan elde edilen sonucun Gören, Gök, Yalçın, Göregen ve Çalışkan (2020) tarafından yapılan bir çalışmada okul yöneticilerinin öğretmenlere dersleriyle ilgili dönütler verdikleri ve onların derslerini aksatmamaları için sistematik olarak takip ettikleri, ayrıca veli ve öğrencileri sürekli bilgilendirdiklerine dair elde edilen sonucuyla, Turan (2020); Keleş, Atay ve Karanfil, (2020) tarafından yapılan çalışmalarda okul müdürlerinin okul-veli iletişimini sağlamayı amaçladıkları, Tanhan, Mazlum ve Uçar (2020) tarafından yapılan bir çalışmada okul yöneticilerinin velileri doğrudan sürece katarak işbirliğini geliştirdiğini ortaya koyan çalışmaların sonuçlarıyla uyumlu olduğu söylenebilir. Diğer taraftan Çakın ve Külekçi-Akyavuz (2020) tarafından yapılan bir araştırma da ise okul yöneticilerinin veli ve öğrencilerinin motivasyonunu sağlamada da rol oynadıkları ifade edilmiştir. Bu açıdan elde edilen sonuç bu çalışmanın sonucundan farklıdır.

Bu çalışmadan elde edilen diğer bir sonuç ise, uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin okul yöneticilerinden, internet problemlerin çözümü, öğrencilerin derse katılımlarının sağlanması, velilere bilgilendirmelerin zamanında yapılması ve düzenli bir ders programının yapılması gibi beklentilerinin bulunmasıdır. Bu durum, öğretmenlerin her koşulda eğitim-öğretime devam etmek istedikleri, yapılacak eğitimden tüm öğrencilerin faydalanması için uygun ders programlarının yapılmasını bekledikleri, yapılacak uzaktan eğitimde veli desteğine ihtiyaç duyulduğu şeklinde yorumlanabilir. Kavrayıcı ve Kesim (2021) tarafından okul müdürleri ile yapılan bir çalışmada okul müdürlerinin salgın döneminde okul içi ve okul dışı görev aldıkları aldıkları, okul içi görev ve sorumlulukları arasında iletişim, koordinasyon, öğretimin yönetimi, bulunuşluk, çevrimiçi proje yönetimi ve yardımlar gibi faaliyetlerin olduğu ifade edilmiştir. Tanhan, Mazlum ve Uçar (2020) tarafından yapılan bir çalışmada ise okul yöneticilerinin eğitimin devam etmesi için uzaktan eğitim sürecinin takibini ve kontrolünü sağladıkları, velilerle sürekli iletişim halinde bulunarak onları sürece dahil ettikleri ifade edilmektedir. Bu sonucun bu

çalışmada elde edilen sonuçlarla uyumlu olduğu söylenebilir. Uzaktan eğitim sürecinde ders programlarının düzenlenmesi, öğretmenler ile öğrencilerin sürece dâhil edilmesi ve öğretimin eşgüdüm olarak devam etmesi okul yöneticilerinin liderliğinde gerçekleştirildiği (Turan, 2020) göz önüne alındığında öğretmenlerin okul yöneticilerinden bu noktada haklı bir beklentilerinin olduğu söylenebilir. Çağlar ve Kılınç (2020) tarafından okul yöneticileri ile yapılan bir çalışmada ders programlarının yüz yüze eğitimdeki gibi planlanmasında sınırlılıklar olduğu ifade edilmiş olup öğretmenlerin düzenli bir ders programı isteğinin okul müdürleri tarafından bilindiği ancak bunun yapılmasının zor olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Okul yöneticileri ile yapılan bu çalışmadan elde edilen diğer bir sonuç ise, uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin ve velilerin okul yöneticilerinden en önemli beklentilerinin imkanı olmayan öğrencilerin internet ve tablet gibi ihtiyaçlarının giderilmesidir. Diğer taraftan öğrenci velilerinin, EBA destek noktalarının oluşturulması, canlı derslerde sistemsel internet problemlerinin çözümü, canlı ders saatlerinin ayarlanması, normal eğitim sürecinin başlaması ve uzaktan erişimle toplantıların yapılması gibi farklı beklentilerinin de bulunduğu da çıkan sonuçlar arasındadır. Bu noktadan hareketle salgın döneminde özellikle teknolojik araçları olmayan ya da eksik olan ailelerin ve öğrencilerin bunları tedarik ederek derslerden geri kalmamak istedikleri düşünülebilir. Diğer taraftan her ne kadar da eğitim uzaktan olsa da bunun etkili, verimli olması istenmekte yüz yüze eğitimde yapılan rutin uygulamalarında uzaktan eğitim de yapılmasının istendiği de söylenebilir. Çağlar ve Kılınç (2020) tarafından okul müdürleriyle yapılan bir çalışmada da uzaktan eğitim esnasında teknik sorunlar yaşandığı, bazı imkânı olmayan öğrencilerin derslere bağlanmakta sorun yaşadıkları ifade edilmiştir. Kavrayıcı ve Kesim (2021) tarafından okul müdürleri ile yapılan bir çalışmada, okul müdürleri EBA platformuna toplantı yapabilmeye olanağının sağlanmasının ve EBA'ya aşırı yüklenmelerde yaşanan sorunların çözümü için internet alt yapılarına ilişkin düzenlemeler yapılmasının gerektiği ifade edilmiştir.

Uzaktan eğitim süreciyle ilgili olarak okul yöneticilerinin görüşlerinin incelendiği bu çalışmada okul yöneticilerine göre, öğretmenler en fazla EBA canlı derslerin kesintiye uğraması problemiyle karşı karşıya kalırken, öğrenciler ise tablet, internet gibi imkânsızlıklar nedeniyle canlı derse katılamama problemiyle karşılaşmışlardır. Uzaktan eğitim için gerekli olan iki temel unsur olan ders yapılacak online platform ve derslere bağlanmak için gerekli olan teknolojik araç gereçler etkili ve yeterli olmadan canlı derslerden istenilen düzeyde verim alınamayacağı söylenebilir. Uzaktan eğitim için gerekli olan teknolojik araç gereçler ve ders platformları ilgili birçok araştırmada dile getirilmiştir. Han, Demirbilek ve Demirtaş (2021) tarafından yapılan bir çalışmada uzaktan eğitime ilişkin en çok ifade edilen olumsuz görüşün internet erişimi ve teknolojiye bağlı sorunlar olduğu, Çağlar ve Kılınç (2020) tarafından yapılan çalışmada uzaktan eğitimde teknolojik alt yapı yetersizliğinin olduğu ve internet erişiminin yüksek maliyetli olduğu, Doğan ve Koçak (2020) tarafından yapılan bir çalışmada öğretmenler EBA platformunda alt yapı eksiklerinin olduğunu ve teknik aksaklıklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Okul yöneticilerinin öğretmenlerin uzaktan eğitim ile ilgili karşılaştıkları problemleri, EBA canlı ders yetersizliği nedeniyle Zoom gibi alternatif programların kullanılmasını sağlayarak, bilgisayar formatör öğretmenlerinin canlı ders kesintilerinin gidermesini sağlayarak, öğretmenlere uzaktan eğitim programlarının kullanımı konusunda bilgi vererek, öğrencilerin karşılaştıkları sorunları ise, EBA canlı ders destek noktalarını oluşturarak çözdükleri çalışmadan çıkan diğer bir sonuçtur. Genel anlamda okullarda yürütülen uzaktan eğitim faaliyetlerinde karşılaşılan temel sorunlara karşı okul müdürlerinin bir çözüm yolu buldukları ve bu yolla uzaktan eğitimin devam etmesini sağlamaya çalıştıkları söylenebilir. Tanhan, Mazlum ve Uçar (2020) tarafından okul yöneticileri ile yapılan bir çalışmada elde edilen okul yöneticilerinin bu süreçte, ellerindeki imkânlar dâhilinde öğretmenler için gerekli desteği yeterince sağladıklarına dair sonucun bu çalışmanın sonucuyla uyumlu olduğu söylenebilir. İlgili literatürde uzaktan eğitim sürecinde yaşanabilecek teknik sorunlarla ilgilenen ve bu sorunları giderebilecek bir ekibin olması gerektiği önerilmiştir (Salleh, Ghazali, İsmail, Alias ve Rahim, 2020). Han, Demirbilek ve Demirtaş (2021) tarafından yapılan bir çalışmada Bilişim Teknolojileri (BT) öğretmenlerinin salgın sürecinde diğer branşlardaki öğretmenlere rehberlik yaptıkları ve teknik destek sağladıkları ifade edilmiştir. UNESCO (2020b) okul yöneticilerinin bu süreçte öğretmenler için akran destek ağları ve uygulama toplulukları oluşturmalarını önermektedir.

Okul yöneticilerinin uzaktan eğitime ilişkin; EBA platformunun alt yapısının güçlendirilmesi, uzaktan eğitim için her eve ücretsiz internet verilmesi, öğretmenlerin canlı ders verme konusunda yetiştirilmesi, canlı derse katılım imkânı olmayan öğrencilerin ihtiyaçlarının giderilmesi, EBA canlı ders saatlerinin artırılması gibi önerilerinin bulunduğu bu çalışmadan son olarak ortaya çıkan sonuçtur. Okul yöneticilerinin uzaktan eğitim sürecinde elde ettikleri tecrübelerden yola çıkarak uzaktan eğitimin daha az sorunla daha fazla öğrencinin katılımıyla ve daha fazla ders saatiyle daha aktif bir şekilde yürütülmesini istedikleri söylenebilir. Tanhan, Mazlum ve Uçar (2020) tarafından okul yöneticileri ile yapılan bir çalışmada yöneticilerin uzaktan eğitimin sağlıklı bir şekilde devam etmesi için altyapı olanaklarının iyi bir şekilde geliştirilmesi, maddi imkânı yeterli olmayan öğrenciler için gerekli olan dokümanların sağlanması ve öğrencilere ücretsiz olarak sunulan internet kotasının canlı derslerde de geçerli olabilmesi gibi konularda Milli Eğitim Bakanlığının daha fazla girişimde bulunabileceğini belirtmişlerdir. Han, Demirbilek ve Demirtaş (2021) tarafından yapılan bir çalışmada uzaktan eğitimlerin yapılması sayesinde, eğitimde teknolojinin kullanımının yaygınlaştığı, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin eğitim teknolojilerini kullanma becerisinin arttığı ifade edilmiştir. Diğer taraftan Turan (2020) tarafından yapılan bir çalışmada ortaya çıkan okul müdürlerinin öğretmenlerin teknoloji konusunda mesleki gelişimlerini desteklediklerine dair sonucun bu çalışmanın sonucuyla uyumlu olduğu görülmektedir.

Bu araştırmada ortaya çıkan sonuçlara göre aşağıdaki öneriler sıralanabilir;

1. Uzaktan eğitimin ilk dönemlerine göre öğretmenler artık canlı derslerini kendileri atayabilmektedir. Dolayısıyla okul yöneticileri canlı derslerin yürütülmesine daha çok odaklanabilirler,

2. Okul yöneticileri uzaktan eğitim sürecinin planlanması ve öğrencilerin derslere katılımı konularına daha fazla ağırlık verebilirler,
3. Okul yöneticileri uzaktan eğitim için gerekli teknolojik araç-gereçlerin elde edilmesi adına sivil toplum kuruluşları ile daha fazla iletişim halinde olabilirler,
4. Uzaktan eğitim sürecinde, sürecin etkili ve verimli yürütülmesi için yaptıkları uygulamaları çeşitlendirerek devam ettirmeleri önerilebilir.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma için etik kurul onayı Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu'ndan alınmıştır (Ref.= E-17114001656-2100125116, Tarih:05.05.2021)

Bilgilendirilmiş Onam: Katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazarların Katkısı: Fikir– E.C., I.D.; Tasarım- E.C., I.D.; Veri Toplanması- E.C., I.D.; Veri Analizi ve Yorumu – E.C., I.D.; Alanyazın Taraması – E.C., I.D.; Yazma – E.C., I.D.; Eleştirel Değerlendirme - E.C., I.D.

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Finansal Açıklama: Yazarlar bu çalışmanın herhangi bir finansal destek almadığını beyan etmişlerdir.

Kaynaklar

- Altuntaş-Yılmaz, N. (2020). Yükseköğretim kurumlarında Covid-19 pandemisi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim durumu hakkında öğrencilerin tutumlarının araştırılması: Fizyoterapi ve Rehabilitasyon bölümü örneği. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 15-20.
- Bakırcı, H., Doğdu, N., ve Artun, H. (2021). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecinde fen bilgisi öğretmenlerinin mesleki kazanımlarının ve sorunlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 640-658.
- Bubb, S. ve Jones, M.A. (2020). Learning from the COVID-19 home-schooling experience: Listening to pupils, parents/carers and teachers. *Improving Schools*, 23(3), 209-222.
- Büyükköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (18. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çağlar, Ç., ve Kılıç, A. (2020). Okul yöneticilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(110), 69-94.
- Çakın, M., ve Külekçi-Akyavuz, E. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansımaları: Öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6 (2), 165-186.
- Daşdemir, İ., ve Cengiz, E. (2022). Ortaokul öğretmenlerinin Türkiye’de salgın sürecinde yapılan uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(233), 327 – 351.
- Dayal, H. C. ve Tiko, L. (2020). When are we going to have there at school? A case study of early childhood education and care teachers’ experiences surrounding education during the Covid-19 pandemic. *Australasian Journal of Early Childhood*, 45(4), 336-347.
- Dutta, S. ve Smita, M. K. (2020). The impact of Covid-19 pandemic on tertiary education in Bangladesh: Students’ perspectives. *Open Journal of Social Sciences*, 8, 53-68.
- Doğan, S., ve Koçak, E. (2020). EBA sistemi bağlamında uzaktan eğitim faaliyetleri üzerine bir inceleme, *Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(14), 110-124.
- Emin, M. N. (2020). Koronavirüs salgını ve acil durumda eğitim. SETA Vakfı Uzaktan Eğitim Raporu. Nisan, Sayı: 268. Ankara.
- Galusha, J.M. (1997). Barriers to learning in distance education, *Interpersonal Computing and Technology Journal*, 5(3), 6-14. Retrieved February 25, 2022 from <https://www.learntechlib.org/p/85240/>.
- Görgülü-Arı., A., ve Hayır-Kanat, M. (2020). Covid-19 (Koronavirüs) üzerine öğretmen adaylarının görüşleri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı, 459-492.
- Gören, S., Gök, F., Yalçın, M., Göregen, F., ve Çalışkan, M. (2020). Küresel salgın sürecinde uzaktan eğitimin değerlendirilmesi: Ankara Örneği. *Milli Eğitim Dergisi Özel Sayı* (49), 69-94
- Gündüz, Y., ve Balyer, A. (2013). Gelecekte okul müdürlerinin gerçekleştirmeleri gereken roller, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(3), 45-54.
- Harris, A. (2020). Covid-19-school leadership in crisis? *Journal of Professional Capital and Community*, 5, (3/4), 321-326.
- Han F., Demirbilek, N., ve Demirtaş, H. (2021). Okul yöneticisi ve öğretmenlerin koronavirüs (Covid-19) salgını sürecinde yürütülen uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 10(3), 1168-1193.
- Hebeci, M. T., Bertiz, Y. ve Alan, S. (2020). Investigation of views of students and teachers on distance education practices during the coronavirus (covid-19) pandemic. *International Journal of Technology in Education and Science*, 4(4), 267-282.
- İşman, A. (2005): *Uzaktan eğitim*, Ankara: Öğreti Yayıncılık.
- Karakuş, N., Ucuşatar, N., Karacaoğlu, M. Ö., Esendemir, N. ve Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 19, 220-241.
- Kavrayıcı, C. ve Kesim, E. (2021). School management during the Covid-19 pandemic: A qualitative study. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 27(1), 1005-1060.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem A Yayınları.

- Keleş, H. N., Atay, D., ve Karanfil, F. (2020). Covid-19 Pandemi sürecinde okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışları, *Millî Eğitim, Özel Sayı (49)*, 155-174.
- Kim, W. ve Shih, T. K. (2003). Distance education: The status and challenges. *Journal of Object Technology*, 2(6), 35-43.
- Kürtüncü, M., ve Kurt, A. (2020). Covid-19 Pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 66-77.
- Lincoln, Y. S. ve Guba, E.G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.
- Marraiss, K. B. ve Lapan, S. D. (2004). *Foundations for research: Methods of inquiry in education and the social services*. Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah, NJ.
- Mc Millan, J. H. ve Schumacher, S. (2001). *Research in education: A conceptual introduction*. (5th ed.). Priscilla McGeehon.
- Mehrotra, C. M., Hollister, C. D. ve McGahey, L. (2001). *Distance learning: Principles for effective design, delivery, and evaluation*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data nalysis (2nd Ed.)*, London: Sage.
- MEB (2020a). <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitim-alaninda-alinan-tedbirleri-acikladi/haber/20497/tr> adlı adresten elde edilmiştir. Erişim tarihi: 10.11.2020.
- MEB (2020b). <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-23-martta-baslayacak-uzaktan-egitime-iliskin-detaylari-anlatt/haber/20554/tr> adlı adresten elde edilmiştir. Erişim tarihi: 10.11.2020.
- MEB (2020c). <https://www.meb.gov.tr/pazartesi-gunu-kullanima-acilacak-canli-sinif-uygulamasina-iliskin-videolu-bilgilendirme/haber/20683/tr>. Erişim tarihi: 10.11.2020.
- Niemi, H. M. ve Kousa, P. (2020). A Case study of ttudents' andteachers' perceptions in a FinnishhighschoolduringtheCovidpandemic. *International Journal of Technology in Education and Science*, 4(4), 352-369.
- Ozan Leylum, Ş., Odabaşı, H. F., ve Kabakçı Yurdakul, I. (2017). Eğitim ortamlarında durum çalışmasının önemi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 369-385.
- Özdoğan, A. Ç., ve Berkant, H. G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi, Özel Sayı (49)*, 13-43.
- Pollock, K. (2020). School leaders' work during the COVID-19 pandemic: A two-pronged approach. *International Studies in Educational Administration (Commonwealth Council for Educational Administration ve Management (CCEAM)*, 48(3). <https://www.edu.uwo.ca/faculty-profiles/docs/other/pollock/School-Leaders-Work-During-the-COVID-19-Pandemic-A-Two-Pronged-Approach.pdf>
- Salleh, F. I. M., Ghazali, J. M., Ismail, W. N. H. W., Alias, M. ve Rahim, N. S. A. (2020). The impacts of Covid-19 through online learning usage for tertiary education in Malaysia. *Journal of Critical Reviews*, 7(8), 147-149. <http://dx.doi.org/10.31838/jcr.07.08.30>
- Shim, T. ve Lee, S. (2020). College students' experience of emergency remote teaching due to covid-19. *Children and Youth Services Review*, 119, 1-7.
- Sokal, L., Trudel, L. ve Babb, J. (2020). Canadian nteachers' attitudes to ward change, efficacy, and burn out during the Covid-19 pandemic. *International Journal of Educational Research Open*, 1.
- Tanhan, F., Mazlum, M. M., ve Uçar, R. (2020). Okul yöneticilerinin pandemi sürecinde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin görüşleri. F. Tanhan ve H. İ. Özok (Edt.), *Pandemi ve Eğitim*, (s.59-103), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taşkın, G., ve Aksoy, G. (2021). Uzaktan eğitim hakkında öğretmen görüşleri, *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52, 622-647.
- Telli Yamomoto, G., ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- Turan, S. (2020). Covid-19 sürecinde okul müdürlerinin teknolojik liderliği, *Millî Eğitim Dergisi Özel Sayı(49)*, 175-199.
- TÜBA (2020). *COVID-19 pandemi değerlendirme raporu*. Türkiye Bilimler Akademisi. Ankara.
- UNESCO. (2002). *Open and distance learning: Trends, policy and strategy consideration*. Paris: UNESCO.
- UNESCO (2020a). <https://en.unesco.org/news/teacher-task-force-calls-support-63-million-teachers-touched-covid-19-crisis> adlı adresten elde edilmiştir. Erişim Tarihi: 15.07.2020.

- UNESCO (2020b). Supporting teachers in back-to-school efforts: Guidance for policy-makers. International Task Force on Teachers for Education 2030, May 2020. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373479> adresinden erişildi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık,
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and methods* (3th ed.). London: Sage.

Yazarlar

İletişim

Ekrem CENGİZ

Doç. Dr. Ekrem CENGİZ
Mehmetcik Ortaokulu Erzurum / Türkiye
E-mail: ec385893@gmail.com

İkrametin DAŞDEMİR

Atatürk Üniversitesi K.K.E. F. Fen Bilgisi Eğitimi
ABD, Erzurum / Türkiye
E-mail: ikrametindasdemir@gmail.com